

Hoe Tharsia vanden rovers vercoft wort enen roffiaen, ¹ diese brocht in sijn ghemeen huys ² om loen daer aen te winnen.

[17]

[D]ie wijle dat dit gheschiede, soe [seylden] ³ dye rovers die Tharsia ghenomen hadden ende quamen aen die havene vander stat van ⁴ Mithelen. ⁵ Ende onder ander goeden die sij gheroeft hadden soe worde Tharsia oeck gheset te cope. ⁶

Dit vernam ee[n] ⁷ roffiaen, een stoefhouwer, ⁸ die hem met lichte vrouwen gheneerde, ⁹ ende hi begheerdese te copen. ¹⁰ Maer want Athanag[o]ras, ¹¹ die prince vander stat, sach dat sij seer schone was, edel ende wijs, soe woude hise copen ende boet om haer te crighen tien pont. ¹² Die roffiaen seide: “Ick sal u daer .XX. pont ¹³ om

1. roffiaen: bordeelhouder, pooier, koppelaar

2. ghemeen huys: bordeel

3. Snellaert 1493: soe quamen dye rouers seylen — verbeterd op basis van *Die gesten van Romēn*.

4. *Die gesten van Romēn*: militenen — *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: machilentam — evenzo in Ulrich Zel, Keulen ná 1472, maar Johan van Westfalen, Leuven 1484: machilenam — bedoeld is: Mytilene

5. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: [33] Igitur qui puellam rapuerant venerunt ad ciuitatem machilentam.

6. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Deponitur ergo illa inter cetera mancipia venalis.

7. Snellaert 1493: eeu

8. stoefhouwer: uitbater van een badhuis — Badhuizen waren destijds multifunctioneel en deden ook dienst als ‘ontmoetingsplaats’. Middeleeuwse steden van Romeinse oorsprong hadden allemaal een stoof binnen de muren. Tijdens de Reformatie zijn deze stoven gesloten omdat er onzedelijke praktijken in zouden plaatsvinden, maar in steden met een middeleeuws centrum is vaak de straatnaam ‘Stoofstraat’ bewaard gebleven. “stoefhouwer” zal hier als synoniem toegevoegd zijn voor wie “roffiaen” een onbekend woord is.

9. die hem met lichte vrouwen gheneerde: tevens bordeelhouder

10. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Audiens eam leno infautissimus ac impurus contendere cepit vt eam emeret — In de antieke roman wordt hij in Recensio B als een eunuch omschreven: “Et videns eam leno Ninus nomine, cupidissimus et locupletissimus, nec vir nec femina”. Hier is “leno” zijn beroepsnaam en Ninus zijn eigennaam. In Recensio A wordt hij ‘leno’ genoemd: de hoerenwaard.

11. Snellaert 1493: Athanagaras

12. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: sed athanagora princeps eiusdem ciuitatis videns

gheven.”¹ Ende² sij verhoechdent teghen malcander alijt tien meer tot dat si tot hondert pont quamen.³ Doe seide die roffiaen stoefhouder: “Is hier yemant meer die daer gainck⁴ in heeft?⁵ Ic sal daer noch tien pont meer om gheven!”⁶

Athanagoras seide: “Ic sie wel, woude ic de[se een]⁷ copen, soe soude ic veel goets⁸ daer om moeten vercopen.⁹ Het is best dat icse hem laet copen, want als hijse ghecoft heft, so sal ick [e4v] wel¹⁰ die eerste worden die tot haer sal coemen ende crighen haer maechdom, ende dan ist alleens of icse self ghecoft hadde.¹¹ Wat leyt mi daer [meer]¹² aen?”¹³

Die roffiaen coftse ende betaeldese ende brochtse in sijn gemeen huijs in sijn sale,¹⁴ daer hi enen gouden Priaep¹⁵ hadde – dat is

eam nobilem pulchram sapientem obtulit decem sistercias auri

13. *Die gesten van Romem*, ed. Leeu 1481: twintich pont groot

1. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Leno ait. Ego dabo xx.

2. *Die gesten van Romem*, ed. Leeu 1481: ende iaechdent tyeghen malkander op alijt thien meer. tot dat si tot hondert pont groot boden

3. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Athanagora ait Ego dabo xxx. Leno ego xl.

Athanagora. Ego quinquaginta Leno lx Athanagora lxx. Leno .lxxx. Athanagora .xc. Leno .c. sistercias in puncti dabo

4. gainck: gading

5. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: et ait. Si quis amplius:

6. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: x. sistercias auri dabo super.

7. Snellaert 1493: ic de — verbeterd op basis van *Die gesten van Romem*.

8. *Die gesten van Romem*: veel ander — Om deze ene slavin te kunnen kopen zou Athanagoras meer andere slaven moeten verkopen dan hem lief is.

9. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Athanagora ait Ego si cum lenone contendere voluero vt vnam emam plures venditurus sum

10. wel: vast en zeker

11. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: permittam eum emere et cum prostituert eam lupanar intrabo prius ad illam et eripiam nodum virginitatis eius et erit mihi sicut emerim eam. — Blijkbaar wilde Athanagora(s) haar enkel en alleen kopen om te ontmaagden.

12. Ontbreekt in Snellaert 1493 — toegevoegd op basis van *Die gesten van Romem*.

13. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Quid plura?

14. sale: de (grote) ontvangstzaal in het bordeel van Leno

15. Priaep: beeld van de Romeinse vruchtbaarheids(af)god Priapus, wiens cultus in Lampsacus aan de Hellespont begon.

heymelicdom ¹ dat die vrouwen int gemeen ² aenbeden ³ – costelic verciert, ende hij seide tot haer: “O, deernken, ⁴ aenbedet dit!” ⁵

Die edel joncfrouwe antwoerde: “Nimmermeer en sal ic dat aenbeden!” ⁶ Ende si vraechde hem: “O, here, seght mi of ghi oec een Lapsateen sijt.” ⁷

Die roffiaen antwoerde: “Waer om vraecht ghi mi dat?” ⁸

Sij antwoerde weeder: “Om dat die Lapsatenen, die vanden lande sijn, aenbeden desen afgod.” ⁹

Doe seide hi tot haer: “Ongevallich, arm deer[n]kijn, ¹⁰ weetstu niet datst[u] ¹¹ ghecomen biste in eens ghirighen ¹² roffiaens huys? ¹³ Ende

1. heymelicdom: niet in het *MNW* — zo te zien een contaminatie van ‘heilichdom’ en ‘heimelijcheit’ — Bedoeld lijkt het mannelijk geslachtsorgaan op zijn Priaaps.

2. int gemeen: gewoonlijk

3. De vertaler van de *Gesta romanorum* voelde zich geroepen zijn vertaling af en toe van wat commentaar te voorzien, zoals deze sneer, waarmee hij de vrouwen categoriaal wegzet als ‘wellustig’, dat is zondig en onder invloed van de duivel, die deze emotie met succes exploiteert om de mens in het ongeluk te storten.

4. deernken: (licht) meisje

5. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Perrexit cum lenone in salutatorium vbi habuit priapum aureaum et gemmis adoratum et ait. Puella adora istum. — Dit bevel is dubbelzinnig. Letterlijk draagt Leno Tharsia op deze (af)god te aanbidden, maar figuurlijk zegt hij haar dat zij vanaf nu een prostituée in zijn bordeel is.

6. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Ait illa. Nunquam talem adorem — Tharsia in haar komisch bedoelde onnozelheid neemt het bevel letterlijk en niet figuurlijk. — Moest de gekerstende lezer eerder in het verhaal bij het delen van de zeepij aan sint Maarten van Tours denken, hier dringt zich een associatie met de heilige Barbara van Nicomedia op, een eveneens zeer erudiet meisje, dat weigerde de (af)goden van haar vader te aanbidden omdat zij beredeneerd had dat dit ‘fake’ goden waren.

7. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Et ait domine: numquid lapsatenus es tu? — Deze vraag is hilarisch, want zowel het bewijs van haar grote eruditie alsook van haar even grote onnozelheid.

8. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Leno ait. Quare?

9. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Et illa. Quia lapsateni colunt priapum.

10. Snellaert 1493: deerkijn

11. Snellaert 1493: datstn

12. ghirighen: op geld beluste

13. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Nescis tu misera quia in domo lenonis auari incurristi?

[alle] ¹ dye besocht ² ende wijs ³ sijn, die voeghen hem naeden gewoenten vanden lande daer sij coemen. Daer om soe doet oec alsoe. Anbedet den afgod van desen huse!” ⁴

Tharsia viel op haer knyen voer sijn voeten ende seide: “O, Leno!” ⁵ Dat was sijn eyghen naem, dat alsoe veel te segghen is in Romeyns als ‘roffiaen’ in Duytsch, als die vanden loen ende gewin leeft dat die lichte deernen of vrouwen verdienen met haren lichaem. ⁶ Die edel, suverlicke joncfrouwe, Appollonius dochter, sprac tot den roffiaen: “O, Leno, ontfermt u mijnre maech-[e5r]delicke reynicheit, ende en wilt mijn suver, edele lichaem niet setten als een hoere om gelt daer mede te winnen!” ⁷

Hi antwoerde: “Weet ghij niet datmen den roffiaen of den croeden buedelen ⁸ met screyen of bidden niet versmeken en mach?” ⁹

Ende hij riep ter stont den scaffer ¹⁰ over die de[e]rnen ¹¹ of lichte vrouwe[n] ¹² ende seide tot hem: “Maect dese deerne ¹³ vercyerlic ende costelic toe, ende laet haren tytel aldus scriven: ‘Soe wye dat Tharsia eerst bekennen wil ende haer maechdom hebben, die moet geven een

1. Ontbreekt in Snellaert 1493 — toegevoegd op basis van *Die gesten van Romen*.

2. besocht: ervaren

3. wijs: verstandig

4. Accepteer je lot en word prostituée

5. Vergeleken met *die gesten van Romen* blijft de zin onafgemaakt in Snellaert 1493 en wordt hij na de uitleg opnieuw begonnen. Voorafgaand aan deze zin in de druk weer een ‘dramatisch’ (semi)paragraafteken.

6. *Die gesten van Romen*, ed. Leeu 1481: als die vanden loen leeft dattie lichte wiuen winnen: lieuer mit die vuysten daer si op sitten dan *met* spinnen. De exacte betekenis van “lieuer ... spinnen” ontgaat mij (nog), maar ik vermoed dat ‘liever lui dan moe’ bedoeld wordt.

7. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Puella prosternens se ad pedes eius ait O domine miserere virginitati mee ne prostitutas hoc corpus pro tali turpi titulo

8. of den croeden buedelen: noch de hardvochtige beul — *Die gesten van Romen*, ed. Leeu 1481: of den croden bodelen

9. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Cui leno. Nescis quia apud lenonem et tortorem nec prexes nec lacrimae valent?

10. scaffer: bedrijfsleider

11. Snellaert 1493: dernen

12. Snellaert 1493: vrouweh

13. *Die gesten van Romen*, ed. Leeu 1481: meit of deerne

half pont gouts. ¹ Die ander ² daer nae .x. ducaten, ³ ende een y[g]helic ⁴ daer nae een schellinghe groot'." ⁵

Die scaffer dede alsoe hem die roffiaen hiet. ⁶

Drie daghen daer nae soe ghinc die roffiaen voer metten trompers ⁷ ende leyde Tharsia totten ghemeen huys ⁸ opelijc, om ⁹ datse alle man sien soude ende begheren daer toe te comen ende hem profitellic sijn. ¹⁰

Als dit sach die prince vander stat, Athanagoras, soe nam hij een spaense cappe op sijn hooft ende ginc bedect in haer cellekijn, ¹¹ daer si gheset was om neringhe ¹² te doen. ¹³ Doe Tharsia hem sach, soe seide si tot hem: "Lieve here, wilt mijns ontfermen om Gods wille, ende ic beswere ende vermane u van Gods weggen dat ghi mijn reynicheit niet en quest ¹⁴ noch niet en misdoet. ¹⁵ Wederstaet die quade begheerte uwes sinnelicheits met die reden, ¹⁶ ende ick bidde u

1. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Tamen vocauit villicum puellarum Et ait Hec puella ornetur vestibus puellaribus preciosis et scribatur ei tytulus. Quicumque tharsiam violauerit mediam libram dabit

2. Die ander daer nae: De volgende (klant)

3. De tweede prijs is een verzinsel van de vertaler van de *Gesta romanorum*. In de antieke roman betaalt degene die haar ontmaagdt de hoofdprijs, een half pond goud, waarna de prijs zakt tot een goudstuk per keer.

4. Snellaert 1493: yhelic

5. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: postea ad singulos [o2vb] solidos parebit populo

6. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Villicus fecerat quod iussum fuerat

7. trompers: trompetters, trommelaars (allebei lijkt mogelijk)

8. ghemeen huys: bordeel

9. om datse: op datse

10. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: [34] Cum lenone antecedente turba tercia die cum symphonia ducitur ad lupanar:

11. cellekijn: peeskamertje

12. neringhe te doen: (haar) werk te doen

13. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: sed athanagora princeps primus ingreditur velato capite

14. quest = quetst

15. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: tharsia videns eum procidit se ad pedes eius et ait. Miserere mei domine propter deum et per deum te adiuro ne velis me violare

16. reden: ratio

dat ghi hoeren wilt mijn ongeval ende die quade aventure ende [e5v] die oerspronc daer van mercken!”¹

Hi hoerde, ende sij vertelde. Ende als hi haer ongheval ende snoede aventure ende haer edele wijsheit gehoert hadde, soe was hi bescaemt ende wort onsteken² met medeliden, ende hij seide tot haer: “Ic heb oec een dochter uwes ghelyc.³ Ic sorghe dat haer oec des gelijk mochte gheboer[e]n,⁴ want nyemant en weet waer hi toe comen mach.”⁵

Ende dit segghende soe gaf hi haer meer dan op haren maechdom⁶ gheset was, ende hi beval haer int scheiden dat sij alsoe doen soude met een yeghelicken dije tot haer quamen als sij met hem ghedaen hadde, ende sy en soude geen noot hebben, maer si soude haren maechdom wel behouden.⁷

Tharsia veel tranen stortende, seide hem: “Ick dancke u goedertierenheit ende bid u dat ghi niemant segghen en wilt wat ghi van mi ghehoert hebt.”⁸

Athanagoras beloefde haer dat hijt nyemant vertellen en soude, ten waer alleen sijne dochter wanneer dat si tot sulker outheit gecomen waer, ende hi scheidde al screyende van daer.⁹

Ter stont was¹⁰ daer een ander bereyt ende wachte sijn uutcoemste, die vraechde hem: “Hoe behaecht si u?”¹¹

1. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: resiste libidini tue et audi casus infelicitatis mee et originem vnde sim diligenter considera.

2. onsteken = ontsteken

3. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Cui cum vniuersos casus suos exposuisset princeps confusus et pietate plenus ait ei Habeo et ego filiam tibi similem

4. Snellaert 1493: gheboern

5. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: de qua similes casus metuo

6. *Die gesten van Romen*, ed. Leeu 1481: maechdom te verliesen

7. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: hec dicens dedit ei xx. aureos dicens Ecce habes amplius pro virginitate quam impositum est. dic aduenientibus sicut mihi dixisti et liberaberis

8. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Puella profusis lacrimis ait. Ego pietati tue gratias ago et ne alicui narres que a me audisti.

9. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Athanagora ait. nisi narrauero filie mee cum ad talem etatem peruenerit similem casum ne patiatum et cum lacrimis discessit.

10. *Die gesten van Romen*, ed. Leeu 1481: so was

11. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Cui exeunti obuiabat ei alius et ait Quomodo tibi

Hi seyde: ¹ “Sij en mach niet soeter noch edelre sijn noch genochliker sijn!” ²

Dese jonghelinck ghinck in tot haer. ³ Si sloet dye doere toe als ⁴ dat ghewoenlick is, want daer nyet meer dan een teffens in en ghaet. ⁵ Dye jonghelinck vraechde haer: “Hoe veel heeft u die prin-[e6r]ce ⁶ ghegheven?” ⁷

Sij antwoerde: “Veertich ducaten.” ⁸

Hi seide: “Tfi! Scaemde hem die prince niet soe luttel te gheven? ⁹ Ick sal u gheven, hout op u hant, die helpt meer!” ¹⁰

Athanagoras die prince luysterde om te horen hoe dat die jongelync met haer vaeren soude. Ende doe hi hoerde dat hi soe mildelic haer meer gaf dan hi ghedaen hadde, so seide hi in hem selven: “Hoe ¹¹ ghi meer gheeft, hoe si meer screien sal.” ¹²

Tharsia, Appolloni[u]s ¹³ dochter, die ontfinc dat ghelt vanden jonghelinc ende viel voer sijn voeten, vertellende [hem] ¹⁴ sijn haer

conuenit cum puella?

1. *Die gesten van Romen*, ed. Leeu 1481: antwoerde

2. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Ait princeps Non potest melius Erat enim tristis — Onduidelijk is waarom de laatste woorden “Erat enim tristis” in *Die gesten van Romen* en daarmee in Snellaert 1493 onvertaald bleven. In de antieke roman, Recensio B gaat het er heftiger aan toe: “Non potest melius: cum magno effectu usque ad lacrimas!”

3. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Intrauit iuuenis

4. *Die gesten van Romen*, ed. Leeu 1481: alsoe

5. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: puella more solito ostium claudit — De mededeling dat een prostituée maar één klant tegelijk ontvangt, is een ontboezeming van de vertaler van de *Gesta romanorum*.

6. Dit is niet de enige plaats in het verhaal dat er sprake is van inconsequentie. Kort hiervoor deed Athanagoras nog alle moeite om incognito te blijven, en nu blijkt hij opeens herkend.

7. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: cui iuuenis ait Quantum dedit tibi princeps?

8. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Ait puella xl. aureos

9. De verontwaardiging van de tweede klant over de hoogte van de som gelds die zijn voorganger gegeven heeft, staat niet in de *Gesta romanorum*, maar is afkomstig uit de antieke roman, en wederom uit Recensio B: Iuuenis ait: “Non illum puduit?”.

10. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Et ille Accipe integram libram auri.

11. *Die gesten van Romen*, ed. Leeu: Eer ghi meer gheuet eer si meer screyen sal

12. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Princeps audiens ait Quanto plus dabis tanto plus plorabit.

13. Snellaert 1493: appollonins

14. Snellaert 1493: sijn — verbeterd op basis van *Die gesten van Romen*.

ongheval ende quade aventure ende wye dat si was. ¹ Die jonghelinc, Aposiatus geheten, als hi haer ghehoert hadde, soe sprac hi tot haer: “Staet op, waerdighe, edele maecht! ² Wij sijn alle gader menschen, gheset onder dat rat van Aventuren, ende niemant en weet wat aventure hem geboeren mach of waer toe dat hi comen mach.” ³

Hij troestese ende nam oerlof en[de] ⁴ ghinck uut. ⁵

Atanagoras die prince stont voer die doere ende wachte dat die jonghelinck uut comen soude. Dese jonghelinck Aposiatus, uut die camer comende, quam oec also screyende. Als Athanagoras dit sach soe lachte hij. ⁶ Doe seide Aposiatus tot hem: “Ghy sijt een groot heere, die niemant en hebt dan mi uwe tranen te storten.” ⁷ Recht of hi segghen woude: “Nyemant en is condit waer om dat wy screyen dan u ende mi.”

Ende sy besworen malcanderen dat si dese woerden, [e6v] wat hem tween gheschiet waer, nyemant seggen of te kennen gheven en souden. ⁸ Ende si wacheden die coemste vanden anderen, ende si saghen datse alte samen al screyende uut q[u]amen. ⁹

Daer na doe die tijt ende haer neringe ¹⁰ over was, soe quam Leno die roffiaen. Sij offerde hem dat gelt ende seide: “Hout, hier is dat loen van minen maechdom.” ¹¹

1. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Puella nummos accepit procidens se ad pedes et casus indicauit — Oesterley 1872: projiciens; echter Ulrich Zel, Keulen ná 1472 en Johan van Westfalen, Leuven 1484 ook ‘procidens’.

2. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Apoziatus iuuenis ait Surge domina

3. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: homines sumus casibus omnes subiacemus.

4. Snellaert 1493: en

5. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Hijs dictis exijt.

6. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: [35] Vidit itaque athanagoram ridentem:

7. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: ait illi Magnus homo es non habes cui lacrimas propines nisi [o3ra] michi?

8. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Et iurabant ne hec verba cuiquam proderent

9. Snellaert 1493: qnamen — *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: et ceperunt aduentum aliorum exspectare. Venerunt multi dantes pecuniam sed flentes exhibant

10. tijt ende haer neringe: haar werktijd — *Die gesten van Romen*, ed. Leeu 1481: tijt ende ver des nerings

11. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Postea obtulit pecuniam lenoni dicens. Ecce precium virginitatis mee

Leno antwoerde haer ende seide: “Siet dat ghi alle daghe aldus veel ghelts wint als ghi nu hebt gedaen!”¹

Des anderen daghes verstont Leno dat si noch maecht was.² Doen wort hi toernich, ende hi riep sinen scaffer ende seide: “Gaet ghi, ende neemse met u in die camer ende ontmaghetse!”³

Die scaffer leydese met hem op sijn camere ende vraechde haer aldus: “Segt mi of ghi noch maget sijt!”⁴

Si antwoerde: “Ja ick, al soe langhe als God wil, ben ic noch maghet.”⁵

Hi seide: “Waer of ende hoe hebstu noch alle dit ghelt⁶ gewonnen?”⁷

Sij antwoerde: “Met screyen ende tranen uutstortende hebbe ick mijn snoede aventure vertelt ende den mannen ghebeden dat sij barmherticheyt hebben souden, God vresen ende minen maechdom niet quetsen.”⁸ Ende viel oeck doe voer sijn voeten ende seide: “Lieve here, ic bid u oec dat ghi barmhertich⁹ wilt weesen mi, aerme ghevanghen, eens conincx dochter,¹⁰ ende en wilt mine reynicheit nyet quetsen!”¹¹

Die scaffer antwoerde: “Leno die is seer ghirich.¹² Ghi en sult gheen maghet moghen bliven.”¹³

-
1. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Ait leno Vide cotidie vt tantas pecunias michi offeras.
 2. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Altera die adhuc eam virginem audiens
 3. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: iratus vocans villicum puellarum dixit Duc eam ad te et frange nodum virginitatis eius. —
 4. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: cui villicus ait. Dic mihi si virgo es
 5. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: At illa. Quam diu vult deus virgo sum
 6. *Die gesten van Romen*, ed. Leeu 1481: mede ghewonnen
 7. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: At ille. Vnde tanta tulisti pecuniam?
 8. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Puella ait: lacrimis profusis exponens casus meos rogauit homines vt misericordiam virginitatis mee haberent
 9. *Die gesten van Romen*, ed. Leeu 1481: ontfermhartich
 10. *Die gesten van Romen*, ed. Leeu 1481: wilt ghi oeck ontfermhartich wesen my een gheuanghen conincx dochter.
 11. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Et prosternens se ad pedes eius ait. Miserere mihi domine subueni captiue regis filie ne violes me
 12. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Ait ille. Leno est auarus
 13. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: nescio si possis virgo permanere.

[f1r] Sij antwoerde: “Ist hem slechts om gelt te doen, soe weet ick goeden raet, want ick ben seer hoech gheleert in die vrye consten, ende in alle manieren van musyke kan ic ghenoecht maken ende spelen. ¹ Daer om soe brenget mi op dije plaetse, op die marct. ² Daer suldi moghen sien ende hoeren mijn konste. ³ Ick hoepe aen Gode, dien die oncuysheijt mishaeghelick is, dat hi mi alsucke graciën gheven sal dat ick den volcke alsoe behaechliken sal sijn met mijn spel ende in te solveren alle die q[u]estien ⁴ die sij my sullen moghen vraghen, dat ic alsoe meer ⁵ ghelts wynnen sal dan of ick bleef sitten yn dat gheme[e]n ⁶ huys.” ⁷

Doe die scaffer dit verstont, soe seide hij: “Het behaecht mi wel.” ⁸

Hy dede een ordoys ⁹ maeken op die plaetse, daer alle dat volck quam om dese maghet te besien. ¹⁰ Sij begonste daer een schoone relacie te doen voer den volcke ende hiet datmen haer q[u]estien ¹¹ op doen ende vraghen soude, si woudese alte samen solveren ende ontbinden. ¹² Ende also geschiedet. Ende met aldusdanighe maniere soe wan sij veel gelts vanden volcke. ¹³

-
1. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: [36] At illa Studijs liberalibus erudita sum et in genere musicali possum modulari
 2. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Duc me in forum
 3. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: vbi poteris facundiam meam audire.
 4. Snellaert 1493: qnestien
 5. *Die gester van Romen*, ed. Leeu 1481: veel meer
 6. Snellaert 1493: ghemen
 7. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Proponite questiones populo et proposita soluam. In hac arte applicabo pecunias cotidie
 8. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: At ille Mihi bene placet
 9. *Die gester van Romen*, ed. Leeu 1481: reescap. een terdous; ed. Van Os 1484: reescap. een terdeus
 10. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Omnis populus cucurrit ad virginem videndam.
 11. Snellaert 1493: qnestien
 12. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: At illa aggreditur facundiam studiorum questiones sibi preponi iussit omnes clare soluit:
 13. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: et sic per talem nodum multam pecuniam a popula recepit.

Athanag[o]ras ¹ bewaerdese alsoe wel dat si reyne maecht bleef,
want hy bevalse den scaffer te ² bewaren oft sijn eygen ³ dochter ware,
ende gaf hem veel ghiften daer van. ⁴

1. Snellaert 1493: Athanagaras

2. *Die gesten van Roman*, ed. Leeu 1481: also te bewaren

3. *Die gesten van Roman*, ed. Leeu 1481: enige — wat in overeenstemming is met de *Gesta romanorum*. Voor alle duidelijkheid, Athanagoras is degene die Tharsis als zijn eigen / enige dochter bewaakt, en de ‘scaffer’ is de uitvoerder daarvan in ruil voor een (zeer) grote beloning.

4. *Gesta romanorum*, ed. Leeu 1480: Athanagora vero illam integra virginitate custodiuit vt vnicam filiam ita vt eam donis multis villico commendaret.